

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА ТА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Крапівін О.В.*

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЕКТИ УКРАЇНА – ЄС: ВНЕСОК ДОНЕЧЧИНИ

Розглянуто сутність та перспективи інтеграційних проектів Україна – ЄС. Основну увагу приділено участі важливішого економічного і політичного регіону – Донеччині – в цих проектах за останні роки.

Essence and prospects of projects of integrations Ukraine – ES is considered. Basic attention is spared participation of major economic and political region – Donbasu – in these projects in the last few years.

Тема статті – розгляд та аналіз важливого напрямку у зовнішній політиці України, який стосується інтеграційних проектів ЄС – Україна.

Особливість цієї статті – аналіз розвитку контактів і співпраці України з ЄС крізь призму місця та ролі в них Донеччини, як найважливішого промислового регіону нашої країни. Відомо, що Україна ще на початку своєї незалежності зробила заяву про курс на Європейську інтеграцію, що й стало стратегічною ціллю її зовнішньої політики. Початком втілення такої цілі стала Угода про партнерство та співробітництво (УПС) від 1994 р., яка набула чинності з 1 березня 1998 р. Угода містить механізм автоматичної щорічної пролонгації. Однак в останній час, після подій, які відбулися в Україні у 2004-2005 роках безпрецедентно, з боку світової спільноти загалом та ЄС зокрема. Високі посадовці Євросоюзу особисто взяли участь у врегулюванні складної політичної ситуації. По-різному можна оцінювати значущість їхнього внеску, хоча робили вони це системно і навіть самовіддано. Україна на певний час посіла провідне місце в їхньому напруженому та щільному графіку візитів та зустрічей.

Така увага з'ясувалась тим, що в ЄС завжди із зацікавленням ставилися до заяв Києва про бажання інтегруватися до Євросоюзу. Ця зацікавленість у посиленні двосторонніх контактів з Україною суттєво зросла із виходом Євросоюзу на кордони з нашою державою, який стався 2004 р. Вступ до ЄС низки держав колишнього соціалістичного табору не міг не викликати гострих дебатів щодо характеру, а головне – перспективного бачення стосовно України. Нові держави-члени не бажали розривати тісні економічні, політичні та культурні зв'язки з Україною, хоча нові умови змусили їх істотно відмодлювати.

---

* доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики Донецького національного університету

Вихід ЄС на кордони з Україною у 2004 р. – Польща, Угорщина, Словаччина – та продовження процесу у 2007 р. – Румунія, Болгарія – став виявом значно масштабного процесу його розширення на 12 країн, що потребувало відповідного перегляду взаємодії інституцій та повноважень Євросоюзу.

Сьогодні Україна продовжує відчувати підтримку своїх безпосередніх західних сусідів. Це стосується як їхніх намагань впливати на генеральну лінію Брюсселя стосовно розбудови відносин з Україною, так і зусиль щодо двостороннього співробітництва з Києвом у прискоренні внутрішніх перетворень, необхідних для досягнення Україною критеріїв членства у ЄС [1].

Ось такий контекст склався у 2005-2007 роках. З одного боку – надії на швидкий європейський стрибок України, з другого – системна неготовність українського соціуму й економічного середовища до прийняття європейських стандартів (практики) та правового доробку *acquis* вже зараз. Окрім того, і це позитивне явище, триваючі процеси в самому ЄС у здійсненні внутрішніх реформ з метою забезпечення гармонійного функціонування у форматі 27 держав.

Найважливішу роль у процесі інтеграції України до ЄС й виконання двосторонніх інтеграційних проектів грає Донеччина. Тут мешкає 10 відсотків населення країни та розміщено понад третини її промислового потенціалу. Донеччина має також величезний експортний потенціал. Донеччина посідає друге місце після Києва з масштабів іноземного інвестування.

Дана стаття продовжує попередні дослідження автора [2].

В багаточисельних працях, присвячених питанням Україна – ЄС [3], нажаль, мало інформації про участь Донеччини в інтеграційних проектах України з Євросоюзом. В дослідженнях, присвячених цим дуже важливим зовнішньополітичним питанням, Донеччина згадується лише в загальному контексті [4].

В статті автор спробував дати відповідь щодо питання участі Донеччини в спільних проектах Україна – ЄС.

За останнє десятиріччя відносини між Україною та ЄС мали різну динаміку, однак як вже згадувалось, в останній час вони розвиваються доволі стабільно. Євросоюз залишається ключовим партнером для України у торгівлі товарами, хоча значущість України для ЄС у цій сфері є надто низькою. Порівняймо: для України товарообіг з ЄС становить третину загального товарообігу, тоді як для ЄС товарообіг з Україною – менше 1% їх загального товарообігу. Така ситуація змушує Україну бути надзвичайно активною у просуванні інтересів національних виробників на ринках ЄС.

Важливим кроком у цьому напрямку стало членство нашої країни у СОТ (з травня 2008 р.) Це відкриває Україні шлях до початку офіційних переговорів щодо створення поглибленої зони вільної торгівлі з ЄС. Також це означатиме зниження бар'єрів доступу на ринки ЄС для українських виробників, наприклад, зняття квоти на імпорту українських металів. Водночас тривають переговори з підписання нової угоди між Україною та ЄС, що має замінити угоду про партнерство та співробітництво, дія якої формально закінчується у 2008 р. Це також відкриває важливі можливості для захисту економічних інтересів України.

На додаток до стандартних питань торгівлі товарами нині в економічних відносинах України та ЄС зростає значущість питань, пов'язаних зі збільшенням потоків капіталу та праці. Поглиблення інтеграції України у світові фінансові та міграційні потоки потребує уважного аналізу цих процесів та вироблення адекватної економічної політики.

Україна та Євросоюз виконують дуже багато різноманітних проектів, які спрямовані на інтеграцію нашої країни в європейську спільноту. Це проекти у сферах енергетики, транспорту та зв'язку, торгівлі, інвестиційній та інноваційній діяльності. З початку 2008

р. почала діяти угода про спрощення візової процедури, і Євросоюз став доступніший для українців.

Співробітництво Донецької області з іноземними партнерами державами-членами ЄС та НАТО в різних сферах значно поширилось в умовах реалізації Закону України «Про спеціальні економічні зони та спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області». Радою з питань спеціальних економічних зон та спеціального режиму інвестиційної діяльності в Донецькій області за станом на 2000 рік з моменту запровадження пільгового режиму інвестування схвалено для реалізації на територіях пріоритетного розвитку 71 інвестиційний проект на загальну суму 586,1 млн. доларів США, в тому числі 16 проектів за участю іноземних інвесторів держав - членів ЄС (Великої Британії, Німеччини, Бельгії, Італії, Греції). Крім того, на загальних засадах залучено 259,4 млн. доларів США іноземних інвестицій. В області здійснювався ряд проектів, що фінансувалися ЄС за програмою Тасіс та Британським урядовим фондом «Ноу-Хау». Зокрема, в Донецьку було відкрито консалтинговий центр вугільної промисловості з метою передачі «ноу-хау» у сфері управління та розвитку вугільних підприємств, а Маріуполі відкрито бізнес-центр, який надавав інформаційно-консультаційну допомогу підприємцям. Були укладені і діяли міжрегіональні угоди Донецької області з регіоном Тампере (Фінляндія), з Адміністрацією Катовицького воєводства Польщі, Загальними Зборами області Комаром-Естергом Угорщини (1996 р.). Діяли договори про співробітництво між містом Донецьком та містами Нарвою (Естонія, 1996 р.), Вільнюсом (Литва 1996 р.), Шеффлдом, Велика Британія, 1956 р.), Шарлеруа (Бельгія, 1985 р.), Бохумом (Німеччина, 1987 р.), Таранто (Італія, 1985 р.), Комп'єном (Франція, 1997 р.) і Труа (Франція, 1998 р.); між Маріуполем та Пореєм та островом Калімпос (Греція, 1998 р.); між Артемівськом та Мостом (Чеська республіка), Хайнувкой (Польща) та Слобозією (Румунія); між Горлівкою та Барнслі (Велика Британія, 1987 р.); між Макіївкою та Битумом (Польща, 1998 р.), між Торезом та містами Салломін і Авьон (Франція, 1974 р.).

В січні 2003 року в Брюсселі відбувся широкомасштабний бізнес-семинар «Інвестиційні можливості Донецького регіону», а у Європарламенті пройшла презентація Донеччини. Європейські політики, депутати, дипломати, бізнесмени і вчені знайомилися з промисловим потенціалом регіону. Проведенню презентації сприяв депутат від Європарламенту від Великої Британії, член парламентського комітету зі співробітництва з Україною Р.Гудвіл, завдяки якому донецьким підприємцям і бізнесменам дозволили використовувати приміщення Європарламенту для розповіді про свою діяльність. Р.Гудвіл відзначав, що більшість людей на Заході знають, що Україна робить сільськогосподарські продукти, у той час як Донецька область є найбільшим виробником вугілля, сталі і машин. Донецька делегація відвідала бельгійське місто-побратим Донецька Шарлеруа. В представницькій делегації Донбасу були керівники бізнесових і підприємницьких структур, промислових підприємств, відомих далеко за межами регіону. Зокрема, до складу делегації ввійшли представники таких підприємств, як «Азовмаш», «Азовсталь», «Істіл-Україна», «Донецьк-телеком», Азовське морське пароплавство, спільне українсько-канадське підприємство «Ліберті». Інтерес до співробітництва з підприємствами нашої області виявили близько 100 іноземних компаній. Тільки з керівництвом маріупольського комбінату «Азовсталь» з метою налагодження ділових відносин зустрічалися більше ста представників різних фірм. Тим часом бельгійське металургійне підприємство, де побував генеральний директор «Азовсталі» А.Білий, випускає щорічно ті ж п'ять мільйонів тонн металу, що і маріупольці, з тією лише різницею, що в них задіяне п'ять тисяч робітників, а в нас – двадцять п'ять. В складі представницької делегації Донбасу був директор Донецької дирекції «Укртелеком» В.Тесля, який визначив напрями співпраці щодо інформатизації донецького регіону. Між торгово-промисловими палатами Донецька, Бель-

гії і Люксембургу була підписана угода про співробітництво. Делегацію Євросоюзу запросили відвідати у вересні 2003 року Донецьку область. Проте, цього візиту на підставі низки чинників, не відбулося. Результатам поїздки делегації Донецької області до Брюссельської штаб-квартири Євросоюзу був присвячений спеціальний випуск громадського науково-виробничого журналу «ВСЄ».

Участь у втіленні в життя інтеграційних проектів Україна – ЄС органами регіонального та місцевого самоврядування обумовлюється Законом України «Про місцеве самоврядування» від 21 травня 1997 року. Проте, участь ця є доволі обмеженою і обумовлена унітарним характером державного устрою України, згідно закону, визначені повноваження в галузі зовнішньоекономічної діяльності. До функцій виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать як власні (самоврядні) повноваження укладення і забезпечення виконання у встановленому законодавством порядку договорів з іноземними партнерами на придбання та реалізацію продукції, виконання робіт і надання послуг; сприяння зовнішньоекономічним зв'язкам підприємств, установ та організацій, розташованих на відповідній території, незалежно від форм власності; сприяння у створенні на основі законодавства спільних з іноземними партнерами підприємств виробничої і соціальної інфраструктури та інших об'єктів; залучення іноземних інвестицій для створення робочих місць, так і делеговані повноваження – організація та контроль прикордонної і прибережної торгівлі; створення умов для належного функціонування митних органів, сприяння їх діяльності; забезпечення на відповідній території в межах наданих повноважень реалізації міжнародних зобов'язань України. До цього можна ще додати повноваження в галузі оборонної роботи: здійснення заходів щодо створення належних умов для функціонування пунктів пропуску через Державний кордон України; сприяння прикордонним військам у підтриманні відповідного режиму на державному кордоні [5].

Саме сприяння зовнішньоекономічній діяльності суб'єктів господарювання в області обумовило закріплення тенденцій, що сформувалися вже кілька років тому. Тенденції ці мають, в цілому, позитивне наповнення, хоча і неопозбавлені певних недоліків. Дані, оприлюднені Донецьким обласним управлінням статистики, засвідчують саме це.

Не дивлячись на відміну податкових та митних пільг, на Донеччині тривала реалізація інвестиційних проектів в спеціальних економічних зонах та на територіях пріоритетного розвитку. Виконання 185 проектів (з яких понад третини на початок 2007 року було завершено) дозволило залучити інвестицій на 2235 млн. доларів. В 2006 році в процесі реалізації знаходилося 120 інвестиційних проектів, надійшло 518,4 млн. доларів [6]. При тому слід зазначити, що іноземний капітал в питомій ваги усіх інвестицій складав біля чверті. Інвестори з 24 країн вклали гроші в 62 проекти. Всього ж в 2006 році в Донецьку область надійшло іноземних інвестицій на загальну суму 272,4 млн. доларів. Це було в 3,3 рази більше, ніж у 2005 році. Кількість підприємств за участю іноземного капіталу також збільшилося і досягло 385. Загальний обсяг іноземних інвестицій за 2006 рік збільшився на 36% і склав на 1 січня 2007 року 837 млн. доларів.

Найбільший обсяг загального інвестування в економіку області, як і раніше був забезпечений Віргінськими островами. Їхня сума інвестицій зросла з 115,2 млн. до 182,4 Суттєво зросли також інвестиції з Великої Британії, США, Кіпру, Австрії та Німеччини (див. табл.1). Провідна позиція саме Британських Віргінських островів пояснюється тим, що ця країна є відомою офшорною зоною і існує думка, що інвестиції звідти є передусім поверненням вітчизняного капіталу.

У галузевому вимірі іноземна допомога була спрямована передусім на металургію, де іноземний капітал збільшився на 74 млн. \$, фінансову діяльність – збільшення на 53,3 млн. \$, виробництво будівельних матеріалів – на 40,4 млн. \$ [8]. Слід зазначити що ін-

вестиції з Донецької області надходили до інших країн, хоча їхні абсолютні розміри були відносно невеликими.

Табл.1. Прямі іноземні інвестиції в економіку Донеччини з країн світу [7]

	Обсяги прямих інвестицій на 1 січня 2007 р. млн. дол. США)	у % до підсумку
Всього	837133.63	100
Віргінські острови (Британські)	182393.63	21.8
Сполучене Королівство	135909.01	16.2
Сполучені Штати Америки	127356.88	15.2
Кіпр	110954.24	13.3
Австрія	77664.42	9.3
Німеччина	66939.61	8
Швейцарія	25519.31	3
Італія	19832.76	2.4
Нідерланди	14393.58	1.7
Російська Федерація	13089.23	1.6
Інші країни	63080.96	7.5

Табл.2. Прямі іноземні інвестиції з області в економіку країн світу [9]

	Обсяги прямих інвестицій на 1 січня 2007р. Млн.дол.США)	у % до підсумку
Всього	8801,74	100
у тому числі		
Російська Федерація	5158,09	58,6
Узбекистан	1219,65	13,9
Польща	1000,02	11,4
Литва	788,78	9
Сербія і Чорногорія	263,4	3
Кіпр	187,31	2,1
Німеччина	67,32	0,8
Інші країни	117,17	1,2

Вектори зовнішньоекономічної діяльності Донецької області протягом 2006 року віддзеркалені в таблицях про географічну структуру зовнішньої торгівлі товарами (табл. 3) та послугами (табл. 4)

Табл.3. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами [10]

	Експорт		Імпорт		Сальдо
	вартість, тис.дол. США	січень 2007р. до січня 2006р., у %	вартість, тис.дол. США	січень 2007р. до січня 2006р., у %	
Всього	781734,39	139,7	211862,33	130,3	569872,06
Країни СНД	262573,51	189,1	134651,18	179,2	127922,33
Російська Федерація	211417,66	204,1	111735,37	170,5	99682,29
Європа	220445,75	200,6	50827,77	76	169617,98
Болгарія	12638,04	160,6	613,24	95,8	12024,8
Італія	79796,65	233,4	6225,24	38,7	73571,41
Німеччина	12615,06	280,9	9136,91	49,9	3478,15
Польща	17434,84	140,4	2768,01	98,4	14666,83
Румунія	12728,94	203,2	87,37	39	12641,57
Азія	215395,28	130,7	18517,4	127,6	196877,88
Індія	17905,22	86,7	757,17	167	17148,05
Індонезія	14752,57	100,7	899,38	535,4	13853,19
Йорданія	21450,67	320,8	–	–	21450,67
Китай	2820,15	81,9	10140,97	99,7	-7320,82
Туреччина	100259,15	214,7	3132,72	144,4	97126,43
Африка	43403,78	56,4	1042,9	111,1	42360,88
Египет	25104,06	55,8	5,22	316,4	25098,84
Америка	39916,07	57,8	6808,84	132,8	33107,23
Віргінські Острови, Британські	11800,76	79,8	–	–	11800,76
Сполучені Штати Америки	16929,28	45,6	3633,74	104,1	13295,54
Австралія і Океанія	–	–	14,24	78,9	-14,24

Табл.4. Географічна структура зовнішньої торгівлі послугами за 2006 рік [11]

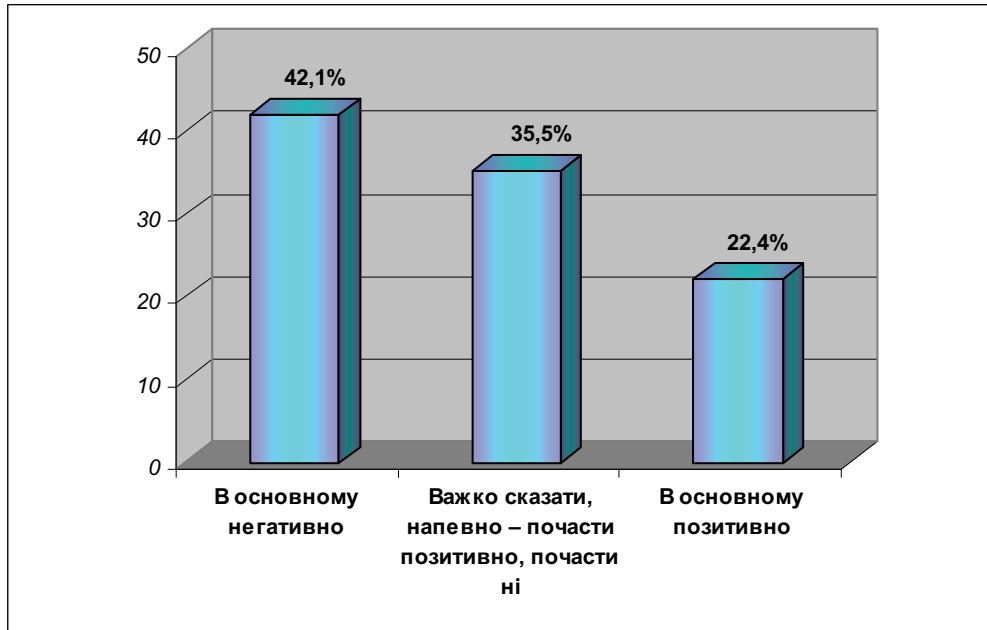
	Експорт		Імпорт		Сальдо
	вартість, тис.дол. США	2006р. до 2005р., %	вартість, тис.дол. США	2006р. до 2005р., %	
Всього	306829	119,6	218480	161	88349
Країни СНД	127354,6	102,4	76069,4	149,2	51285,2
Російська Федерація	118684,85	100,6	73251,79	148,3	45433,06
Європа	95486,23	139,9	89483,38	158,1	6002,85
Греція	5026,93	72,5	1790,55	122,6	3236,38
Італія	6710,49	198,1	1176,75	31,2	5533,74
Німеччина	10730,79	96,5	11408,42	188,8	-677,63
Сполучене Королівство	5420,32	78,2	23484,2	127,2	-18063,88
Швейцарія	43994,65	237,3	9942,98	1066,7	34051,67
Азія	43774,72	119,8	37287,2	251,6	6487,52
Кіпр	13509,72	67,5	17440,65	336,8	-3930,93
Туреччина	14554,9	160,3	4545,28	75,8	10009,62
Африка	5957,53	319,4	362,01	44,3	5595,52
Єгипет	1258,41	463,3	278,23	37,8	980,18
Південна Африка	1648,12	554,6	24,56	112,3	1623,56
Америка	33818,56	133,3	15157,22	122,3	18661,34
Віргінські Острови, Брит.	10451	131,6	83,7	41,4	10367,3
Канада	5438,84	1422,6	92,88	85	5345,96
Панама	6342,32	130,3	80,76	54	6261,56
Сполучені Штати Америки	4637,91	78,7	14512,17	124	-9874,26
Австралія і Океанія	437,39	615,9	120,86	204,2	316,53

Наведені данні свідчать про високу питому вагу зарубіжних партнерів суб'єктів господарювання Донецької області як на теренах СНД, зокрема Росії, так і серед країн Європейської Унії. Отже можна казати, про певну успішність в реалізації оновленими органами місцевого самоврядування регіону своїх законних повноважень в сфері зовнішньоекономічної діяльності.

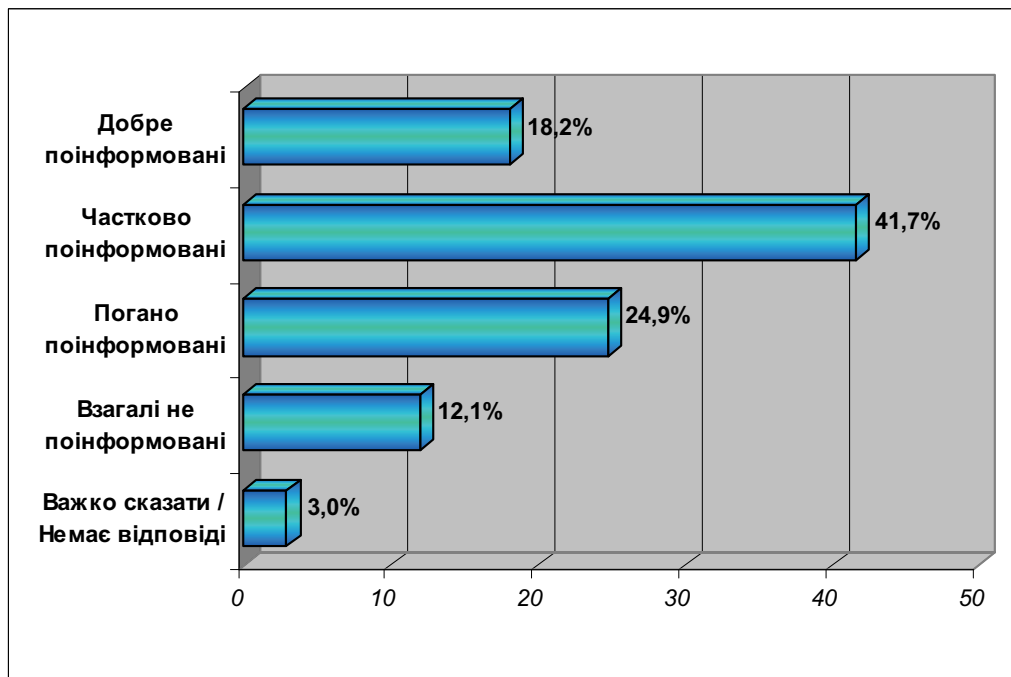
Втім, протягом останнього року обласна та місцеві ради намагалися дещо підвищити власну роль не лише в реалізації, а й навіть у визначенні зовнішньополітичного курсу. Це мало під собою певне не юридичне, але політичне і психологічне обґрунтування. В центрі цих спроб постало питання європейської інтеграції.

Дані соціологічних опитувань, які провів на Донеччині в березні 2007 року Центр імені Розумкова:

1. Як Ви ставитеся до того, щоб Україна вступила до Європейського Союзу?

2. Наскільки Ви поінформовані про Європейський Союз?

Практика останніх років свідчить, що Донецька обласна облдержадміністрація дійсно робить певні кроки щодо реального наповнення державної політики, спрямованої на вступ до Євросоюзу. Втім ці кроки не є послідовними та ефективними. Саме тому існує неймана потреба громадського моніторингу діяльності місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування в цьому напрямку. В кінці 2005 року в Донецьку була утворена коаліція громадських організацій європейського та євроатлантичного спрямування «Донбас європейський». Учасниками відповідного проекту стали громадські організації, вищі навчальні заклади, наукові центри та окремі експерти з євроінтеграції, центральні та місцеві органи державної влади, органи місцевого самоврядування, засоби масової інформації, бізнесові структури, благодійні фонди, міжнародні організації. Мета моніторингу

є створення умов для відповідального ставлення органів влади та органів місцевого самоврядування до реалізації євроінтеграційної політики з урахуванням громадської думки та підвищення довіри до громадських структур, збільшення їхнього впливу на процес прийняття суспільно важливих рішень у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції. Об'єктом моніторингу було виконання Планів заходів Донецької облдержадміністрації на виконання Плану дій Україна – ЄС, Плану дій Україна – НАТО, Цільових щорічних планів, Державної програми підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців у сфері європейської і євроатлантичної інтеграції України на 2004-2007 роки, Державної програми інформування громадськості з питань європейської інтеграції України на 2004-2007 роки та Державної програми інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2004-2007 роки [12].

За останній рік своїм внеском у сукупний вітчизняний експорт і імпорт товарів та послуг Донецька область продовжує займати лідируючі позиції в Україні.

Зовнішньоторговельний оборот (ЗТО) товарів та послуг Донецької області за 2007 рік склав 15 млрд. 682,8 млн. дол. США (зріс в порівнянні з минулим роком на 28,9%) і має позитивне сальдо 6,4 млрд. дол. США, у т.ч. експорт – 11 млрд. 63 млн. дол. США (приріст склав 21,8%, +1 млрд. 979,4 млн. дол. США), імпорт 4 млрд. 619,8 млн. дол. США (приріст склав 49,6%, +1 млрд. 532 млн. дол. США). Коефіцієнт покриття імпорту експортом склав 2,4.

За підсумками 2007 року в структурі експорту переважає продукція з недорогоцінних металів та вироби з них – 73,9% загального обсягу експорту, На сьогодні питома вага продукції машинобудування та транспортних засобів в структурі експорту товарів складає 11,3% на продукцію хімічної промисловості припадає 5,3%, на мінеральні продукти – 5,1%, сільськогосподарську та харчову продукцію – 3,5%.

В структурі імпорту переважає продукція машинобудування, на яку припадає 28,7% загального обсягу імпорту, мінеральні продукти – 21,8%, на продукцію з недорогоцінних металів та виробів з них – 21,4%, на продукцію хімічної промисловості – 15,5%, інші товари – 7,8%, на сільськогосподарську та харчову продукцію – 4,8%.

Загальний приріст експорту товарів забезпечено за рахунок нарощування поставок усіх без виключення товарних груп, у тому числі:

- металопродукції та виробів з неї (приріст 30,7%) за рахунок збільшення експорту чорних металів на 19,2%, міді і виробів з неї на 28,6%, свинцю і виробів з нього у 2,7 рази, алюмінію і виробів з нього у 4,6 рази, інструментів у 3 рази;
- машин та механізмів (приріст 40,1%), за рахунок збільшення експорту механічного обладнання на 35,6%, транспортних засобів – 47,9%;
- хімічної та пов'язаної з нею продукції (приріст 15,7%), за рахунок збільшення експорту полімерних матеріалів на 43,1%, продукції неорганічної хімії – 13,5%;
- мінеральні продукти (приріст 19,7%), за рахунок збільшення експорту солі, сірки, штукатурних матеріалів, цементу на 13,8%, руд, шлаків та золи у 3,3 рази, енергетичних матеріалів; нафти та продуктів її перегонки на 19%;
- продукції АПК (приріст 73,2%), у т.ч. зріс експорт продуктів тваринного походження у 2,5 рази, жирів та олії у 2,1 рази, продуктів рослинного походження у 1,6 рази, готових харчових продуктів на 64,3%.

Загальний приріст імпорту товарів також забезпечено за рахунок нарощування поставок усіх товарних груп, у порівнянні з 2006 роком збільшилося постачання в область:

- машин та механізмів на 65,7%;
- металопродукції та виробів з неї на 30,7%, приріст забезпечено за рахунок збільшення поставок чорних металів у 1,5 рази, виробів з чорних металів на 84,5%, нікелю і виробів з нього у 4,8 рази, олова і виробів з нього у 2,1 рази;

– мінеральних продуктів на 56,1%, за рахунок збільшення імпорту в першу чергу енергетичних матеріалів, нафти та продуктів її перегонки на 64,3%, шлаків та золи на 40%;
– хімічної та пов'язаної з нею продукції на 43,3%, за рахунок збільшення поставок полімерних матеріалів на 79,3%, фармацевтичної продукції на 8,4%;
– продукції АПК на 17%, у т.ч. зріс імпорт жирів та олії у 1,6 рази, продуктів рослинного походження у 1,8 рази, готових харчових продуктів на 52,9%.

У 2007 році зовнішньоекономічні операції підприємства області здійснювали з 146 країнами світу, при цьому продукція 737 підприємств і організацій області експортувалась до 133 країн світу, імпортувалися товари 1097 підприємствами і організаціями області з 99 країн.

Найбільшими торгівельними партнерами були: Росія (30,4% від ЗТО), Туреччина (9,1%), Італія (6,15), Білорусь (3,8%), Німеччина (3,7%), Казахстан (2,7%), Єгипет (2,5%), Польща (2,3%), США (2,2%), Індія (1,8%).

Основними ринками збуту продукції підприємств області були країни СНД, із часткою в 33,9% від загального обсягу експорту, а також країни Азії із часткою в 30,5%, країни Європи – 23,76%.

Зовнішньоторговельний оборот з країнами Європи за 2007 рік склав 3 млрд. 896,6 млн. дол. США (з яких 89,6% припадає на країни ЄС) і має позитивне сальдо 799,5 млн. дол. США (країни ЄС – 97,5%).

Збільшення експорту товарів відбулося за рахунок зростання поставок до країн СНД (збільшення експорту на 29,1%), Азії (34,0%), Європи (8,4%), Африки (23,7%). При цьому, зменшився експорт до країн Америки на 10,6%.

Найбільш значними торговими партнерами з експорту за 2007 рік були наступні країни: Російська Федерація (25,2% загального обсягу експорту), Туреччина (12,1%), Італія (7,3%), Єгипет (3,5%), Білорусь (2,8%), Казахстан (2,5), Сирійська Арабська Республіка (2,4%), США (2,4%), Об'єднані Арабські Емірати (2,3%), Індія (2,3%), Польща (2,3%).

Збільшення імпорту товарів відбулося за рахунок зростання поставок в область з країн СНД (збільшення імпорту на 56,6%), Європи (44,2%), Азії (25,4%), Африки (78,1%), Америки (9,4%).

Найбільш інтенсивно торгові зв'язки з імпорту товарів розвивались з компаніями: Росії (43,3% імпорту області), Німеччини (9,2%), білорусі (6,3%), Китаю (3,5%), Казахстану (3,3%), Італії (3,0%), Чеської Республіки (2,4%), Польщі (2,1%), Узбекистану (1,9%), Франції (1,9%).

При цьому, імпорт товарів з Росії зріс на 55,3%, Німеччини на 46,7%, білорусі у 2,3 рази, Китаю на 9,2%, Казахстану на 4%, Італії на 21%, Чеської Республіки на 69,1%, Польщі на 20,1%, Узбекистану у 1,5 рази, Франції на 71,5%.

Послуги на зовнішньому ринку підприємства та організації області надавали 142 країнам світу, споживали – з 126 країн. Експорт послуг за 2007 р. збільшився в порівнянні з 2006 р. на 30,1% і склав 399,3 млн. дол. США, імпорт зріс у 1,7 рази і становив 375,9 млн. дол. США. Позитивне сальдо зовнішньоекономічних послуг дорівнювало 2,3 млн. дол. США.

Найбільшу частку в експорті традиційно складали транспортні послуги – 54,6% від загального обсягу. Послуги в операціях з нерухомістю, здаванням в найм та послуги юридичним особам складали 25,5%, колективні, громадські та особисті послуги – 9,7%.

В імпорті переважали фінансові послуги, які складали 28,9% від загального обсягу. Ділові, професійні і технічні послуги становили 24,1%, транспортні – 16,5%, будівельні – 3,4%, послуги в галузі культури та відпочинку – 1,4%. Послуги в операціях з нерухомістю, здаванням в найм та послуги юридичним особам складали 23,7%, колективні, громадські та особисті послуги – 22,6%.

Найбільший обіг послуг припадає на країни Європи, який за 2007 рік склав 334,9 млн. дол. США. При цьому на ці країни припадає 35,2% загального обсягу наданих послуг на 51,7% послуг отриманих суб'єктами господарювання регіону. На країни СНД припадає 37,1% загального обсягу наданих послуг; 21,5% послуг, наданих регіону, припадає на ці ж країни.

Основним партнером залишається Російська Федерація, експорт послуг до якої за 2007 р. склав 138,6 млн. дол. США (34,7% від загального обсягу експорту). В свою чергу Російська Федерація надала підприємствам області послуг на 78,4 млн. дол. США (20,9% від загального обсягу імпорту).

Серед інших країн світу найбільші обсяги послуг підприємств регіону споживали Сполучене Королівство Великобританії (10,9% загальнообласного обсягу експорту), Швейцарія (8,1%), Німеччина (5,5%), Кіпр (5,3%), Бразилія (4,8%), Греція (4,6%), Італія (4,1%), США (3,4%).

Підприємства Донеччини імпортували послуги здебільшого зі Сполученого королівства (19,9% загальнообласного обсягу імпорту), Бразилії (9,9%), Греції (7,9%), Кіпру (6,9%), Німеччини (5,7%), США (5,4%), Італії (4,2%).

Яскравим прикладом поширюючихся інтеграційних проектів Донеччини з ЄС стало проведення Європейською комісією виставки понад 20 проектів Україна – ЄС в квітні 2007 р. в Донецькому національному університеті. Вона була схвалена як успішна усіма представниками Європейської комісії.

Підсумовуючи, можна сказати, що органи місцевого самоврядування Донеччини досягли певних успіхів щодо реалізації інтеграційних проектів з ЄС в зовнішньоекономічній діяльності. Поширюються контакти і в політичній сфері. На Донеччині успішно діють посольські та консульські установи країн Євросоюзу: Чеської республіки, Греції, Болгарії, Германії та інших країн. Однак партійний склад органів державної влади і загальнонаціональна політична ситуація, геополітичні впливи з боку інших країн штовхають місцеві органи самоврядування до спроб виконання непритаманних їм зовнішньополітичних функцій.

Загальний висновок буде такий, що співпраця з ЄС України в цілому й зокрема Донеччини в останні роки позначилася декількома новими ініціативами, разом з ЄС започатковано низка великих інфраструктурних проектів.

Рішення виконкому UEFA про те, що чемпіонат Європи з футболу 2012 р. (ЄВРО-2012) відбудеться у Польщі та Україні, може створити додатковий імпульс для організації та реалізації спільних проектів, зокрема у розбудові інфраструктури для проведення чемпіонату на високому рівні та забезпеченні комфортних і безпечних умов перебування великої кількості людей.

Від часу оголошення переможців заявки на проведення ЄВРО-2012 великих спільних проектів з країнами ЄС, і Польщею зокрема, розпочато не було. Однак представники Європейської комісії заявили про готовність ЄС фінансувати технічні дослідження інфраструктури, необхідної для проведення в Україні фінальної частини ЄВРО-2012. Поки що конкретних планів фінансової підтримки підготовки до чемпіонату немає, проте кошти ЄС на ці цілі можуть бути використані на запит України у межах уже виділеної для країни суми (140 млн. євро в 2007 році). За певних умов проекти у рамках підготовки до ЄВРО-2012 можуть бути профінансовані ЄІВ та ЄБРР, однак на даний момент з боку української сторони не було таких звернень.

Отже, у майбутньому можна очікувати початку та реалізації нових масштабних інфраструктурних проектів за участю країн ЄС, у тому числі і в рамках підготовки до проведення в Україні ЄВРО-2012.

Література

1. Див.: Веселовський А. Відносини Україна – ЄС: частина майбутнього, що минула // *International Review*. – №4. – К., 2007. – С.3-11; Шпак Д.Р. Регіональні пріоритети євроінтеграційної політики України. – Дис. канд. політ. наук. – К., 2007. – 217 с.; Євросоюз став доступніший для українців // *Євробоюлетень*. – №1. – 2008 та ін.
2. Див. зокрема: Крапивин А.В. Региональная политика – важнейшее направление политических реформ в Украине / Модернізація політичних інститутів та оптимізація взаємовідносин між суб'єктами політичного процесу: Матеріали круглого столу «Нові політичні реалії України на рубежі тисячоліть». – Донецьк, 2001; Його ж. Україна і Європа на порозі ХХІ века // Вступ до міжнародних відносин. – Вип.2. – Донецьк, 2002; Його ж. Україна та інтеграційні процеси в Європі: реалії та перспективи // Вступ до міжнародних відносин. – Вип.3. – Донецьк, 2003; Його ж. ЕС і НАТО на пути к идентичности в сфере безопасности и обороны // Вступ до міжнародних відносин. – Вип.6. – Донецьк, 2007; Його ж. Виставка проєктів ЄС в Донецьку 12-13 квітня 2007 р. // Вісник науково-інформаційного Центру міжнародної безпеки та євроатлантичної співпраці Донецького національного університету. – №2(6). – Донецьк, 2007 та ін.
3. Див.: Європейський Союз. та Україна: стратегія відносин в контексті розширення. – К., 2003; Копійка В.В., Шинкаренко Т.І. Європейський Союз: заснування і етапи становлення. – К., 2001; Регіональна політика ЄС після його розширення. – Ужгород, 2004; Зовнішня політика України. стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети. – Щорічник, 2006. – К., 2007 та ін.
4. Там само; див. також: Кобилянська А., Мовчан В., Полетаєва Ю., Сисенко Н. Економічна інтеграція і кооперація: Україна – ЄС (підсумки другого півріччя 2007 р.) // *International Review*. – №4. – К., 2007; Добров П.В., Тодоров І.Я. Зовнішня політика України крізь призму оцінок еліт Донецької і Львівської областей / Модернізація політичних інститутів та оптимізація взаємовідносин між суб'єктами політичного процесу. – Донецьк, 2001 та ін.
5. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» // *Відомості Верховної Ради*. – 1997. – №24. – С.170.
6. Інвестиції в Донецьку область в основном иду́т из Германии и США. Донецький сайт Ура-Інформ. – Режим доступу: ura.dn.ua. 23.03.2007.
7. Звіт Донецького обласного статистичного управління за 2006 рік. Офіційний сайт Донецького обласного управління статистики. – Режим доступу: <http://www.stat.donetsk.ua/>. 2.04.2007.
8. Донецький сайт Ура-Інформ. ura.dn.ua. 9.03.2007.
9. Звіт Донецького обласного статистичного управління за 2006 рік. Офіційний сайт Донецького обласного управління статистики. – Режим доступу: <http://www.stat.donetsk.ua/>. 2.04.2007.
10. Там само.
11. Там само.
12. Моніторинг процесів європейської та євроатлантичної інтеграції. Сайт Громадської коаліції «Донбас Європейський». – Режим доступу: www.europra.dn.ua. 12.05.2006.